

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ
2. วิสัยทัศน์ พันธกิจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ทิศทางการพัฒนาคุณภาพการมัธยมศึกษายุคใหม่ (พ.ศ. 2553-2561)
4. นโยบายและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในประชาคมอาเซียน
5. หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน): สมศ.
6. หลักการแนวคิด ทฤษฎีและแนวทางการบริหารวิชาการ
7. หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและแนวทางการบริหารคุณภาพ
8. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน
9. การพัฒนาและการสร้างรูปแบบการบริหารวิชาการที่มีประสิทธิผล
10. หลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ
11. เทคนิคการวิจัยเดลฟาย (Delphi Technique)
12. เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)
13. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

นโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต

ด้านการศึกษา รัฐบาลของยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต ด้านการศึกษา เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2554 (ราชกิจจานุเบกษา, 2554) ดังนี้

1. เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการปฏิรูประบบความรู้ของสังคมไทยอันประกอบด้วย การยกระดับองค์ความรู้ให้ได้มาตรฐานสากล จัดให้มีโครงการตำราแห่งชาติที่บรรจุความรู้ที่ก้าวหน้าและได้มาตรฐานทั้งความรู้ที่เป็นสากลและภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการอ่าน พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศและภาษาญี่ปุ่น จัดให้มีระบบการจัดการความรู้ ปฏิรูป

หลักสูตรการศึกษาทุกระดับให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกและทัดเทียมกับมาตรฐานสากล บนความเป็นท้องถิ่นและความเป็นไทย เพิ่มผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาทุกระดับชั้น โดยวัดผล จากการผ่านการทดสอบมาตรฐานในระดับชาติและนานาชาติ จัดความไม่รู้หนังสือให้สิ้นไปจาก สังคมไทย จัดให้มีครูดีเพียงพอในทุกห้องเรียน พัฒนาระบบการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้คุณธรรม มุ่งการสร้างจริยธรรมในระดับปัจเจก รวมทั้งสร้างความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ความเสมอภาค และดำเนินการให้การศึกษาเป็นพื้นฐานของสังคมประชาธิปไตยที่แท้จริง ปรับปรุงโครงสร้าง ระบบบริหารการศึกษาโดยการกระจายอำนาจสู่พื้นที่ให้เสร็จสมบูรณ์โดยเริ่มจากพื้นที่ที่มีความพร้อม

2. สร้างโอกาสทางการศึกษา กระจายโอกาสทางการศึกษาให้สังคมไทย โดยคำนึงถึง การสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่ประชากรทุกกลุ่ม ซึ่งรวมถึงผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้บกพร่องทางกายและการเรียนรู้ รวมทั้งชนกลุ่มน้อย โดยส่งเสริมการให้ ความรู้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาถึงแรกเกิดให้ได้รับการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพทั้งแม่และเด็ก สนับสนุนการจัดการศึกษาตามวัยและพัฒนาการอย่างมีคุณภาพตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

3. ปฏิรูปครู ยกฐานะครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงอย่างแท้จริง โดยปฏิรูประบบการผลิตครู ให้มีคุณภาพทัดเทียมกับนานาชาติ สร้างแรงจูงใจให้คนเรียนดีและมีคุณธรรมเข้าสู่วิชาชีพครู ปรับปรุงระบบเงินเดือนและค่าตอบแทนครู พัฒนาระบบความก้าวหน้าของครูโดยใช้การประเมิน เจริญประจักษ์ที่อิงขีดความสามารถและวัดสัมฤทธิ์ผลของการจัดการศึกษาเป็นหลัก จัดระบบ การศึกษาและฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพครูอย่างต่อเนื่อง พัฒนาระบบภูมิสารสนเทศเพื่อใช้ในการ กระจายครู จัดปัญหาการขาดแคลนครูในสาระวิชาหลัก เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และ ภาษาอังกฤษ

4. เร่งพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาให้ทัดเทียมกับนานาชาติ โดยใช้ เครื่องมือในการเร่งยกระดับคุณภาพและการกระจายโอกาสทางการศึกษา จัดให้มีระบบการเรียน แบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติเพื่อเป็นกลไกในการเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นแบบผู้เรียน เป็นศูนย์กลางและเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาเครือข่ายสารสนเทศเพื่อการศึกษา พัฒนา ระบบไซเบอร์โฮมที่สามารถส่งความรู้มายังผู้เรียนโดยระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ส่งเสริมให้ นักเรียนทุกระดับชั้นได้ใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์แท็บเล็ตเพื่อการศึกษา ขยายระบบโทรทัศน์เพื่อ การศึกษาให้กว้างขวาง ปรับปรุงห้องเรียนนอกร่องให้ได้มาตรฐานห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้ง เร่งดำเนินการให้กองทุนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาสามารถดำเนินการตามภารกิจได้

5. เพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียน โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาในการวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอ สอดคล้องตามความต้องการของภาคการผลิตและบริการ เร่งรัดการจัดทำมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ รับรองสมรรถนะการปฏิบัติงานตามมาตรฐานอาชีพและการจัดทำมาตรฐานฝีมือแรงงานให้ครบทุกอุตสาหกรรม (ราชกิจจานุเบกษา, 2554)

นโยบายและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในประชาคมอาเซียน

นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยสรุปมีดังนี้

1. เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพผู้ศึกษา ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญที่ขอให้ทุกคนให้ความสนใจ โดยมีประเด็นย่อย ดังนี้

1.1 การปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ เนื่องจากปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมาก และจากผลการประเมินด้านการศึกษาของเด็กไทยที่พบว่าเด็กเรียนมาก แต่ความรู้น้อยลง จึงควรมีการทบทวนว่า เด็กควรจะเรียนอะไรเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเนื้อหาสาระในหลักสูตร ที่ควรจะเน้นพื้นฐานคณิตศาสตร์เพื่อต่อยอดการผลักดันเรื่องการผลิตนักวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ และให้ความสำคัญกับวิชาภาษาอังกฤษ เพราะจากผลการประเมินของบริษัท Education First ที่รายงาน โดย New York Times ได้ประเมิน 54 ประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ พบว่าประเทศไทยอยู่ใน 5 อันดับสุดท้าย ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ จะต้องดำเนินการอย่างไรในเรื่องการใช้ภาษาอังกฤษของเด็กไทย รวมทั้งการใช้ภาษาไทย

1.2 การผลิตคนให้ตรงกับอุปสงค์ทั้งภายในประเทศและระดับสากล ขณะนี้ประเทศขาดบุคลากรด้านการแพทย์ วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ รวมทั้งพยาบาลที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องผลิตคนให้ตรงกับอุปสงค์

1.3 การปลูกฝังคุณธรรมและจิตสำนึกประชาธิปไตย

1.4 การพัฒนาคุณภาพครู อาจารย์ โดยเฉพาะด้านที่ขาดแคลน

1.5 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เป็นประโยชน์ในการยกระดับคุณภาพการศึกษา

2. การสร้างโอกาสทางการศึกษา

3. การแก้ไขปัญหายาเสพติด

4. แท็บเล็ต

5. การวิจัย

6. งบประมาณ ให้ใช้จ่ายงบประมาณอย่างคุ้มค่า ยุติธรรมและโปร่งใสสามารถ

ตรวจสอบได้

7. ยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

วิสัยทัศน์ พันธกิจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจไว้ดังนี้

วิสัยทัศน์: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นพลังขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยให้เป็นผู้เป็นหนึ่งในสองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายในปีการศึกษา 2556

พันธกิจ: พัฒนาและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาพื้นฐานให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพระดับสากล เป้าประสงค์ มีดังนี้

1. ผู้เรียนทุกคนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาสู่ความเป็นหนึ่งในสองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 2. ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี อย่างทั่วถึง และได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ
 3. ครู และบุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มตามศักยภาพ
 4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความเข้มแข็ง เป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สู่ความเป็นหนึ่งในสองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- กลยุทธ์ มีดังนี้
1. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตรและส่งเสริมความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้
 2. ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในการเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 3. ขยาย โอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ครอบคลุม ผู้เรียนได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
 4. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ
 5. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

จุดเน้น สพฐ. มีดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5 กลุ่มสาระวิชาหลักเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 4 (Student Achievement)
2. นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ทุกคน อ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น (Literacy & Numeracy)
3. เพิ่มศักยภาพนักเรียนในด้านภาษา ด้านคณิตศาสตร์ ด้านวิทยาศาสตร์ และด้านเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นหนึ่งในสองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Excellence)
4. นักเรียนทุกคนมีความสำนึกในความรักชาติ (EQ: Emotional Quotient)
5. สร้างทางเลือกในการเรียนรู้ที่เน้นให้ประชากร วัยเรียนทุกคนเข้าถึง โอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ลดอัตราการออกกลางคัน ศึกษาต่อและประกอบอาชีพ (Alternative Learning)
6. ส่งเสริมการจัดการศึกษาตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการขยายผลสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ (Sufficiency Economy)
7. นักเรียน ครู และสถานศึกษาได้รับการพัฒนาเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)
8. สถานศึกษาทุกแห่งผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษา มีระบบประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็ง และผ่านการรับรองจากการประเมินคุณภาพภายนอก (Quality Schools)
9. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผ่านการประเมินคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (Efficient Service Areas)

ทิศทางการพัฒนาคุณภาพการมัธยมศึกษายุคใหม่ (พ.ศ. 2553-2561)

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) การนำประเทศเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นั้น เพื่อให้การจัดการศึกษามัศึกษามีคุณภาพและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงประกาศทิศทางการพัฒนาคุณภาพการมัธยมศึกษา ยุคใหม่ (พ.ศ. 2553-2561) ดังต่อไปนี้

วิสัยทัศน์: สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของการบริหารจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ไว้ดังนี้ การมัธยมศึกษาสร้างคุณภาพคนไทยยุคใหม่ให้เป็นคนดีของสังคมโลก

เป้าประสงค์: สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้กำหนดเป้าประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ไว้ดังนี้ ผู้เรียนเป็นคนไทยยุคใหม่ มีคุณภาพมาตรฐาน

ระดับสากลมีความเป็นพลโลก

ประเด็นกลยุทธ์: สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้กำหนดประเด็นกลยุทธ์ของการบริหารจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ไว้ดังนี้ พลิกกระบวนกรรมการจัดการมัธยมศึกษา และระบบการเรียนรู้ใหม่สู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล

เป้าหมาย: สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานตามประเด็นกลยุทธ์ของการบริหารจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาไว้ 4 ด้าน คือ คุณภาพผู้เรียน ระบบการเรียนรู้ ระบบการบริหารจัดการและคุณภาพแหล่งเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. คุณภาพผู้เรียน สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานตามประเด็นกลยุทธ์ด้านคุณภาพผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ไว้ดังนี้

1.1 ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและมีคุณภาพได้มาตรฐานระดับสากล ตัวบ่งชี้และค่าเป้าหมาย 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลักจากการทดสอบระดับชาติ มีคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่าน ไม่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ (ผลทดสอบ PISA) 3) ผู้เรียนทุกคนผ่านเกณฑ์การประเมินความรู้ความสามารถตามสาระการเรียนรู้สากล 4) ผู้เรียนมีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3 ต่อปี จากฐานเดิมของโรงเรียน 5) ผู้เรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90 มีทักษะในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่านและเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 6) ผู้เรียนทุกคนมีทักษะในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้

1.2 ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสาร ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ รวมถึงการสื่อสารภาษาสัญลักษณ์และภาษาดิจิทัล (Digital Literacy) อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวบ่งชี้และค่าเป้าหมาย มีดังนี้ 1) ผู้เรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ภาษาไทยอยู่ในระดับดี 2) ผู้เรียนมีความสามารถด้านภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3 ต่อปี 3) ผู้เรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ผ่านการทดสอบความรู้และทักษะภาษาอังกฤษจากสถาบันที่ได้รับการรับรอง 4) ผู้เรียนมีความสามารถด้านภาษาต่างประเทศที่สองเพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3 ต่อปี 5) ผู้เรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ผ่านการทดสอบความรู้และทักษะภาษาต่างประเทศที่สองจากสถาบันที่ได้รับการรับรองและ 6) ผู้เรียนทุกคนผ่านเกณฑ์การประเมินความสามารถในการสื่อสาร ภาษาสัญลักษณ์และภาษาดิจิทัล (Digital Literacy)

1.3 ผู้เรียนมีทักษะการคิด มีวิจารณญาณ สามารถไตร่ตรอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ ริเริ่มสร้างสรรค์ แก้ปัญหาและกล้าตัดสินใจ ตัวบ่งชี้และค่าเป้าหมาย มีดังนี้ 1) ผู้เรียนทุกคนมีกิจกรรม ผลงาน/ โครงการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่แสดงถึงการคิด ตัดสินใจแก้ปัญหา 2) ผู้เรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 มีผลการประเมินในสาระการเรียนรู้สากลตามหลักสูตรมาตรฐานสากล

ในระดับดีขึ้น ไปและ 3) ผู้เรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 มีความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถใช้ความคิดในระดับสูง มีเหตุผล

1.4 ผู้เรียนสามารถคิดค้น ออกแบบ พัฒนาชิ้นงาน สิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรม โดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยีที่เหมาะสม มีทักษะการวางแผน จัดการ ทำงานเป็นทีมและเห็นช่องทางสร้างงานอาชีพในระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ (New Economy) ตัวบ่งชี้และค่าเป้าหมาย มีดังนี้ 1) ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถด้านทัศนภาพ เพื่อการสื่อสาร สื่อสาร สร้างสรรค์ 2) ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถแสวงหา สังเคราะห์และประเมิน โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินการ 3) ผู้เรียนมีผลงานการประดิษฐ์ สร้างสรรค์และออกแบบ นำเสนอ เผยแพร่ ในเวทีระดับชาติหรือนานาชาติเพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ต่อปี จากฐานเดิมของโรงเรียน 4) ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ ออกแบบ สร้างสรรค์งาน ทั้งด้านวิชาการและอาชีพ โดยมีการนำเสนอ สื่อสารเผยแพร่และแลกเปลี่ยนผลงานระดับชาติหรือนานาชาติเพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ต่อปี 5) ผู้เรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 สามารถสร้างและประเมินทางเลือกในการวางแผนตัดสินใจ ประกอบอาชีพตามศักยภาพและความต้องการของตนเองและสังคม

1.5 ผู้เรียนใฝ่ดี มีคุณธรรมและมีความเป็นไทย ภูมิใจในถิ่นฐาน มีจิตสาธารณะ และจิตบริการ มีความเป็นพลเมือง ตามวัฒนธรรมประชาธิปไตย มีทักษะการดำรงชีวิตและมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมโลก เป็นสมาชิกที่เข้มแข็งของประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก ตัวบ่งชี้และค่าเป้าหมาย มีดังนี้ 1) ผู้เรียนทุกคนมีศีลธรรม จริยธรรม จิตสำนึกในความเป็นไทย รับผิดชอบต่อสังคมและมีความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย 2) ผู้เรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 มีความตระหนัก รอบรู้ สามารถวิเคราะห์สภาพการณ์ทางระบบนิเวศธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม ภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ ภาษา วัฒนธรรม อัตลักษณ์ของชุมชนที่เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยเพื่อการพัฒนา 3) ผู้เรียนทุกคนพัฒนาทักษะเพื่อการดำรงชีวิต ในด้านการจัดการตนเอง การบริโภค การเรียนรู้ ทักษะทางสังคมและการจัดการสร้างงานอาชีพ 4) ผู้เรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 มีความตระหนักรู้ในภาพการณ์ของโลก ความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม วิถีชีวิต 5) ผู้เรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 มีความสามารถวิเคราะห์ ประเด็นทางเศรษฐศาสตร์ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและนโยบายสาธารณะ 6) ผู้เรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 สามารถควบคุม จัดการกับความซับซ้อนในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อประโยชน์สาธารณะ การปกป้องคุ้มครองสังคม สิ่งแวดล้อมและอุดมการณ์ประชาธิปไตย 7) ผู้เรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90 ปฏิบัติกิจกรรมบริการเพื่อประโยชน์สาธารณะด้วยจิตอาสา และ 8) ผู้เรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 65 มีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมในฐานะสมาชิกของประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก

2. ระบบการเรียนรู้ สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานตามประเด็นกลยุทธ์ด้านระบบการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา ไว้ดังนี้

2.1 โรงเรียนพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอนอิงมาตรฐานสากล (World-Class Standard Curriculum and Instruction)

2.2 โรงเรียนจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้

2.3 โรงเรียนจัดการเรียนรู้เรื่องภาษาดิจิทัล (Digital Literacy) และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เพื่อการเรียนรู้ อย่างทั่วถึงมีคุณภาพ

2.4 โรงเรียนจัดกระบวนการเรียนรู้อิงฐาน ให้เชื่อมประสานกับการศึกษาประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก

2.5 ครูพัฒนาความรู้ ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญและจรรยาบรรณทางวิชาชีพครูยุคใหม่

3. ระบบการบริหารจัดการ สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานตามประเด็นกลยุทธ์ด้านระบบการบริหารจัดการระดับมัธยมศึกษา ไว้ดังนี้

3.1 โรงเรียนบริหารจัดการได้คุณภาพ ระดับมาตรฐานสากล

3.2 โรงเรียนส่งเสริม สนับสนุน เน้นแนว ช่วยเหลือผู้เรียนเป็นรายบุคคล ให้ได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ

3.3 โรงเรียนมีภาคร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและระหว่างประเทศ

4. คุณภาพแหล่งเรียนรู้ สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานตามประเด็นกลยุทธ์ด้านคุณภาพแหล่งเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา ไว้ดังนี้

4.1 โรงเรียนพัฒนาและจัดบริการแหล่งเรียนรู้ใหม่ให้มีคุณภาพเอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ ทั่วถึงและคุ้มค่า

4.2 โรงเรียนใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ มีสถาบันและองค์กรต่าง ๆ ทุกภาคส่วนเป็นเครือข่ายร่วมส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2554, หน้า 1-5)

กล่าวโดยสรุป เพื่อให้การจัดการศึกษามัธยมศึกษาที่มีคุณภาพและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงประกาศทิศทางการพัฒนาคุณภาพการมัธยมศึกษายุคใหม่ (พ.ศ. 2553-2561) กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า การบริหารจัดการการมัธยมศึกษาต้องมุ่งสร้างคุณภาพคนไทยยุคใหม่ให้เป็นคนดีของสังคมโลก มีเป้าประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียน

เป็นคนไทยยุคใหม่ มีคุณภาพมาตรฐานระดับสากลมีความเป็นพลโลก กำหนดประเด็นกลยุทธ์ที่จะพลิกระบบการจัดการมัธยมศึกษา และระบบการเรียนรู้ใหม่สู่คุณภาพมาตรฐานระดับสากล ได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานตามประเด็นกลยุทธ์ของการบริหารจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาไว้ 4 ด้าน คือ คุณภาพผู้เรียน ระบบการเรียนรู้ ระบบการบริหารจัดการและคุณภาพแหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา แผนปฏิบัติการและการกำหนดเป้าหมายและขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

นโยบายและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในประชาคมอาเซียน

ประเทศที่ใหญ่ที่สุดในอาเซียน 10 ประเทศในเชิงประชากร คือ อินโดนีเซีย ซึ่งมีประชากรประมาณกว่า 240 ล้านคน จากทั้งหมดประมาณ 570 ล้านคน มากกว่าประชากรทั้งหมดในสหภาพยุโรป (European Union: EU) ขณะที่อาเซียนมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 4.5 ล้านตารางกิโลเมตร มีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในภูมิภาค (Gross Domestic Product: GDP) สูงถึงเกือบ 1,100 พันล้านเหรียญสหรัฐ ยิ่งไปกว่านั้นหากพิจารณาในกรอบของอาเซียนให้มีประชากรทั้งหมดมีจำนวนสูงถึงประมาณ 3.7 พันล้านคน เพราะประชากรของประเทศจีนเพียงประเทศเดียวมีมากถึงกว่าพันล้านคน ดังนั้นเมื่อมีการสร้างความร่วมมือในกรอบของประชากรรวมทั้งหมดในเอเชียตะวันออก ก็ส่งผลให้การเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวม (Gross Domestic Product: GDP) ในภูมิภาคสูงตามไปด้วย ทำให้การพิจารณาความร่วมมือที่สำคัญในอาเซียนไม่สามารถพิจารณาเฉพาะภายในอาเซียนเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องมองไปข้างหน้าถึงกรอบความร่วมมือที่จะมีการรวมจีน ญี่ปุ่น เกาหลี ซึ่งมีอัตราการเจริญเติบโตค่อนข้างมากและมีอิทธิพลอย่างสูงต่ออาเซียนเข้ามาด้วย โดยญี่ปุ่นเป็นประเทศแรก que เริ่มเข้ามาในอาเซียนเพราะมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง ตามด้วยเกาหลีและจีนตามลำดับ เห็นได้ว่าแม้ทั่วโลกประสบปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น แต่จีนกลับได้รับผลกระทบน้อยมาก ตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวม (Gross Domestic Product: GDP) เฉพาะที่เชียงไฮ้สูงถึง 2 หลัก ในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งหากพิจารณาในภาพรวมของสามเสาหลักของความร่วมมือในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนอาจมองได้ว่าเสาประชาคมสังคมและวัฒนธรรมควรจะเป็นเสาที่ใหญ่และมั่นคงกว่า อีกสองเสาที่เหลือ ถ้าเปรียบอาเซียนเหมือนบ้านหลังหนึ่ง และที่ต้องสร้างให้เสร็จภายในปี ค.ศ. 2015 โดยมี 3 เสาที่ทำหน้าที่ค้ำบ้านหลังนี้ไม่ให้ล้ม ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งอยู่ในเสาประชาคมสังคมและวัฒนธรรมควรจะต้องเป็นเสาเอกตรงกลาง ซึ่งถือเป็นเสาสำคัญที่สุด นอกจากนั้นจะต้องพิจารณาด้วยว่าเสาที่เหลืออื่น ๆ โดยเฉพาะเสาประชาคมเศรษฐกิจจะส่งผลกับเสาเอกนี้หรือการศึกษาอย่างไรบ้าง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554, หน้า 49-51)

การเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทย

การเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทยในด้านการศึกษ
โดยการให้ความสำคัญกับประเทศในกลุ่ม ASEAN+3 และไม่มองเพียงการพัฒนาในเชิงภาษา
เฉพาะเรื่องภาษาอังกฤษ กับภาษาเพื่อนบ้านในอาเซียนอย่างเดียวนั้น แต่จะต้องมองรวมไปถึง
การเรียนรู้ภาษาเกาหลี จีนและญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นด้วย โดยส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนภาษาจีน ญี่ปุ่น
และเกาหลีตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาจีนซึ่งมีความเจริญเติบโตทาง
เศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว นอกจากนั้นเรายังจะมองการเตรียมการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ในบริบท
ของการศึกษาเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้มองถึงบริบทของการสร้างคนที่จะต้องเรียนรู้ในเรื่องของ
วัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันในความหลากหลายของอาเซียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องสร้างให้
เกิดขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554, หน้า 60)

ความร่วมมือทางการศึกษากลุ่มประเทศอาเซียน

ความร่วมมือทางการศึกษากับประเทศในกลุ่มอาเซียน เนื่องจากกลุ่มประเทศอาเซียน
ประกอบด้วยหลายองค์การ ภาคส่วนสำคัญที่ต้องมีการสนับสนุนในเรื่องของการก้าวสู่ประชาคม
อาเซียน เฉพาะในด้านการศึกษา ในปัจจุบันประเทศเวียดนามกำลังมีการเปลี่ยนโฉมที่ชัดเจน
เยาวชนคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษค่อนข้างมาก นอกจากนั้นอินโดนีเซีย บรูไน
และมาเลเซีย ต่างก็ไม่มีปัญหาทางด้านการใช้ภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนชั้นนำ
เนื่องจากทั้ง 3 ประเทศ มีการใช้ภาษาเขียนเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด ดังนั้นการเรียนภาษาอังกฤษ
จึงไม่ใช่เรื่องยากสำหรับผู้เรียน ประกอบกับมาเลเซียกับบรูไนมีการใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก
ในบรูไนที่แม้จะมีประชากรเพียง 3 แสนกว่าคน แต่ประชากรในเกือบทุกสาขาอาชีพสามารถพูด
ภาษาอังกฤษได้ดี ส่วนมาเลเซียเมื่อใกล้ถึงสิ้นสุดยุคภูมิบุตรของท่านมหาธีร์ โมฮัมหมัด ได้มีการ
ประกาศนโยบายการศึกษาที่กำหนดให้การจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ปีที่หนึ่ง
เป็นต้นไป ต้องมีการสอนวิชาคณิตศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษ เพราะตระหนักว่ายุคของภูมิบุตรทำให้
มาเลเซียไม่สามารถก้าวทันสิงคโปร์ได้ จึงเริ่มมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนดังกล่าว
นอกจากนั้นในประเทศพม่า เนื่องจากเคยเป็นอาณานิคมของอังกฤษมาก่อน ทำให้อาจารย์ทุกคน
ในสถาบันอุดมศึกษา จะสามารถพูดและใช้ภาษาอังกฤษได้ดี นักศึกษาสามารถใช้ภาษาอังกฤษได้
ดังนั้น ในกรอบของอาเซียนจะเหลือเฉพาะไทย ลาวและกัมพูชา ที่ยังไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษ
ในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพเทียบได้กับประเทศที่ได้กล่าวมาแล้ว ในขณะที่เมื่อเทียบ
ความสามารถในการพัฒนาความรู้ภาษาอังกฤษระหว่างประเทศไทย กัมพูชาและลาว หากเราไม่รีบ
ปรับตัวก็อาจจะประเทศที่มีการพัฒนาเชิงช้าที่สุดได้ เนื่องจากนักศึกษาลาวและกัมพูชา มี
ความกระตือรือร้นอย่างมาก เช่น เห็นได้จากการที่ประเทศไทยให้ทุนแก่นักศึกษาพม่า ลาวและ

กัมพูชา ในปีที่ผ่านมา โดยการอนุเคราะห์ของกระทรวงการต่างประเทศ ในการสอบภาษาอังกฤษ เพื่อจะคัดกรองเด็กเข้ามาเรียนในหลักสูตรนานาชาติของประเทศไทย ซึ่งปรากฏว่านักศึกษากัมพูชา ได้มีความสามารถและมีความจริงใจในเรื่องภาษาอังกฤษเป็นอย่างมาก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554, หน้า 61-62)

แนวทางการดำเนินงานในการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

แนวทางการดำเนินงานในการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทยไว้ดังนี้

1. การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในสาระและรายละเอียดของกฎบัตรอาเซียน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในความเป็นมา ความสำคัญและทิศทางของความร่วมมือที่จะเกิดขึ้นในภูมิภาคในอนาคตอันใกล้ที่ถูกต้อง โดยการดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1 การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนศึกษา ซึ่งรวมถึง ASEAN+3 และ ASEAN+ 6

1.2 จัดสรรผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่มีความเข้าใจในเรื่องกฎบัตรอาเซียน ให้เป็นวิทยากรเผยแพร่ให้ความรู้และสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่สถานศึกษาทุกระดับตามที่ร้องขออย่างเร่งด่วน

1.3 จัดทำและเผยแพร่หลักสูตรอาเซียนศึกษา โดยมีการบรรจุลงในหลักสูตรการเรียนการสอนภาคบังคับ และระยะเวลาการเรียนการสอนที่แน่นอนในสถานศึกษาทุกระดับ

1.4 จัดตั้งศูนย์อาเซียนศึกษาและศูนย์ให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับกฎบัตรอาเซียนและประเทศสมาชิกที่รองรับและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและประชาชนทั่วไป

1.5 สร้างผู้นำการเรียนรู้ในเรื่องเกี่ยวกับอาเซียนศึกษาและสร้างเครือข่ายผู้นำในภูมิภาคอาเซียน ที่เอื้อต่อการพัฒนาร่วมกันในอนาคตทั้งในระดับผู้เรียน ครูภาครัฐและภาคเอกชน

1.6 ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ช่องเสรีและโทรทัศน์ ช่องหรือรายการพิเศษเกี่ยวกับอาเซียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

2. การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและเพิ่มพูนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ ซึ่งถูกกำหนดในข้อตกลงเบื้องต้นให้ใช้เป็นภาษาอาเซียน ให้แก่คนไทยในทุกระดับโดยการดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนทั่วไปในทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยเริ่มตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ถึงระดับใช้การหรือระดับสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกิจกรรมการเรียนการสอนต้องเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติและสื่อสารได้จริง

2.2 พัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนกำลังพลภาครัฐให้มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารและการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดการอบรมภาษาอังกฤษระดับต่าง ๆ ในหน่วยงาน การจัดสรรทุนการศึกษาและเปิดโอกาสในการส่งครูและบุคลากรทางการศึกษาและข้าราชการไปเข้าร่วมการอบรมภาษาอังกฤษร่วมกับหน่วยงานภายในและภายนอกประเทศเป็นระยะ ๆ ตลอดจนส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการปฏิบัติงานระหว่างกัน เป็นต้น

2.3 จัดรายการที่เน้นสาระความบันเทิงที่ช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและฝึกทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ เผยแพร่ทางสื่อแขนงต่าง ๆ เพื่อจูงใจให้ประชาชนทุกระดับเห็นความสำคัญและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และ การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารภายในระยะเวลาที่จำกัด

3. การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน อย่างน้อย 1 ประเทศ โดยการดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 จัดการเรียนการสอนภาษาของประเทศเพื่อนบ้านซึ่งรวมถึง ASEAN+3 และ ASEAN+6 โดยกำหนดให้การศึกษาภาษาของประเทศเพื่อนบ้านเป็นหนึ่งในวิชาเลือกที่ผู้เรียนสามารถเรียนและมีการสอบวัดผลการเรียนเช่นเดียวกับความสามารถด้านคอมพิวเตอร์และภาษาอังกฤษ

3.2 ส่งเสริมครู บุคลากรทางการศึกษา ข้าราชการรวมทั้งนักเรียน/ นักศึกษา ที่มีความสามารถด้านภาษาของประเทศเพื่อนบ้านให้มีโอกาสเป็นผู้นำไปการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาของประเทศเพื่อนบ้านเหล่านั้นให้แก่ผู้อื่น โดยสามารถใช้เป็นสมรรถนะที่ช่วยเพิ่มโอกาสและผลตอบแทนในการทำงานเทียบเท่ากับสมรรถนะและความสามารถด้านอื่น

3.3 สนับสนุนการจัดการศึกษาและการณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นให้จัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อนบ้านในสถาบันการศึกษาของไทย และอาจมีการกำหนดระเบียบเบื้องต้นในการสอบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเพื่อการทำงานข้ามชาติให้มีการสอบการใช้ภาษาถิ่นเพิ่มขึ้น

3.4 ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้ผู้ที่มีความสามารถด้านภาษาของประเทศเพื่อนบ้านได้ทราบถึงโอกาสและผลประโยชน์ค่าตอบแทนที่สูงขึ้น ตลอดจนมีโอกาสดำเนินทางไปทำงานในต่างประเทศเหล่านั้น ทั้งในระดับแรงงานระดับฝีมือ (Skilled Labor) และแรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled Labor)

4. การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน และการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจอันดีในเรื่องการสร้างสมดุลระหว่างความแตกต่างทางวัฒนธรรมและลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นของชาติในภูมิภาคที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน ดำเนินการดังต่อไปนี้

4.1 การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักในเรื่องเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่นในประชาคม ตลอดจนการสร้าง ความตระหนักในความหลากหลายของภูมิภาค เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างในเชิงเชื้อชาติ ศาสนาและภาษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ

4.2 ปรับวิธีและสาระในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ให้มีลักษณะเป็นการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจเหตุการณ์ที่เป็นไปในอดีตตามมุมมองการรับรู้ของแต่ละชาติ เพื่อเป็นประสบการณ์ที่ทุกชาติจะต้องช่วยกันป้องกันไม่ให้เหตุการณ์ความขัดแย้งแบบในอดีตเกิดขึ้นอีก มากกว่าการเรียนรู้เพื่อพิสูจน์หาว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูกหรือผิด

4.3 จัดการเรียนการสอนในเรื่องประเทศเพื่อนบ้านที่เน้นการสร้างความรู้สึกรับและยกย่องเทียบเท่ากับประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ที่มีระดับการพัฒนาสูงกว่า

5. การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมด้านอื่น ๆ เพื่อรองรับผลอันเนื่องมาจากความร่วมมือในเสาหลักต่าง ๆ เมื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

5.1 การให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับลดภาษี ข้อได้เปรียบ-เสียเปรียบทางการค้า การแบ่งระดับการพัฒนาของประเทศในประชาคม เป็นต้น

5.2 การศึกษาเพื่อสร้างคนไทยและบัณฑิตไทย ให้สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานในทุกกระดับอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งแรงงานระดับฝีมือ และแรงงานที่ไร้ฝีมือ

5.3 การศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างประเทศที่ต้องเรียนรู้ร่วมกัน โดยต้องมีการเริ่มให้ความรู้ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานหรืออาชีวศึกษา

5.4 การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนไทยและบัณฑิตไทยในทุกกระดับ เพื่อเตรียมพร้อมต่อโครงสร้างประชากรที่จะเปลี่ยนไปเป็นสังคมสูงอายุ

5.5 การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ ตลอดจนจัดระบบการสนับสนุนด้านการศึกษา โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของสถาบันการศึกษาในระดับและสาขาต่าง ๆ ในรูปแบบ AUN (ASEAN University Network) รวมทั้งให้ความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็น Education Hub

5.6 การสร้างระบบการประกันและการประเมินคุณภาพและเกณฑ์มาตรฐานเพื่อเปรียบเทียบ (Benchmark) ทั้งระดับภายในประเทศและกับประเทศอื่น ๆ ในกรอบอาเซียน ทั้งในด้านการประกันคุณภาพการศึกษา การสร้างผลงานวิจัย และการจัดบริการทางการศึกษา เป็นต้น

5.7 สนับสนุนให้มีการพัฒนาคุณภาพครู คณาจารย์โดยให้มีการแลกเปลี่ยนผู้สอนระดับศาสตราจารย์มาสอนระดับปริญญาโทและเอกในภูมิภาคเพิ่มขึ้น และให้มีการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาโทและเอกเป็นภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น

5.8 ให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนในลักษณะศูนย์ฝึกอบรม (Training Center) เพื่อการพัฒนาประเทศไทยจากการเพิ่มศักยภาพของคนในชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554, หน้า 99-104)

การก้าวสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการศึกษาตามปฏิญญาอาเซียนด้านการศึกษาของประเทศไทย ดังนี้

1. การเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาเซียน เพื่อสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อม ของครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษาและประชาชนให้ก้าวสู่ประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558

2. การพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษาและประชาชน ให้มีทักษะที่เหมาะสมเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน เช่น ความรู้ภาษาอังกฤษ ภาษาเพื่อนบ้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะและความชำนาญที่สอดคล้องกับการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรม รวมทั้งการเพิ่มโอกาสในการหางานทำของประชาชน

3. การพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนหมุนเวียนของนักศึกษา และครู อาจารย์ ในอาเซียน รวมทั้งการให้การยอมรับในคุณสมบัติทางวิชาการร่วมกันในอาเซียน การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และการแลกเปลี่ยนเยาวชน การพัฒนาระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งช่วยสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต การส่งเสริมและปรับปรุงการศึกษาด้านอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมทางอาชีพ ทั้งในขั้นต้นและขั้นต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมและเพิ่มพูนความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน

4. การเตรียมความพร้อมเพื่อเปิดเสรีทางการศึกษาในอาเซียน เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วย การจัดทำความตกลงยอมรับด้านการศึกษา การพัฒนาความสามารถ ประสิทธิภาพในสาขาวิชาชีพสำคัญต่าง ๆ เพื่อรองรับการเปิดเสรีการศึกษาควบคู่กับการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน

5. พัฒนาเยาวชนเพื่อเป็นทรัพยากรสำคัญในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ในขณะเดียวกัน กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดทิศทางในการดำเนินงานการศึกษาเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังนี้ 5.1) จัดให้มีหลักสูตรอาเซียนศึกษา เพื่อให้คนไทยเข้าใจอาเซียน เข้าใจการอยู่ร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกัน จึงจำเป็นที่จะต้องทำความรู้จัก

ประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจะสร้างหลักสูตรที่สามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ภายใต้การรวมตัวเป็นประชาคมเดียวกันของคนจำนวนกว่า 600 ล้านคน โดยจะเริ่มดำเนินการ ในปีการศึกษา 2554 เป็นต้นไป 5.2) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับรัฐมนตรี ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหาร ครูและนักเรียน ซึ่งขณะนี้ประเทศจีนมีความประสงค์จะส่งครูมาสอน ในโรงเรียนไทยเป็นจำนวนมาก 5.3) การแลกเปลี่ยน ICT ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะจะต้อง เชื่อมโยงกันได้ภายในประชาคมอาเซียน ซึ่งได้มีการจัดตั้ง ASEAN University และ Cyber University เพื่อการเชื่อมโยง และ 5.4) การใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางเพื่อการสื่อสารของ ประชาคมอาเซียน กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งเป้าหมายให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รวมทั้งจะต้องใช้ ภาษาอังกฤษในการค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต และสื่อการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย มากขึ้น โดยได้เร่งผลักดันและดำเนินการในหลายด้าน อาทิ 5.4.1) สร้างศูนย์อำนวยการเพื่อให้ ครูเจ้าของภาษา ครูเกษียณอายุก่อนกำหนดและครูอาสาสมัครจากประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ จีน และฟิลิปปินส์มาสอนภาษาในโรงเรียน 5.4.2) พัฒนาการเรียนการสอนแบบ English for Integrated Studies (EIS) จะมีการบูรณาการการสอนภาษาอังกฤษในวิชา วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดตั้งงบประมาณเพื่อให้ครูที่จะสอนวิชา เหล่านี้ ได้ฝึกใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารระหว่างกัน นักเรียนก็สามารถเชื่อมโยงและพูดคุยกับ เพื่อนต่างชาติในประชาคมอาเซียนได้ 5.4.3) พัฒนาห้องเรียนแห่งอนาคต (The Global Class) ซึ่งเป็นห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเชื่อมโยงการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย เช่น การเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ การสอนภาษาอังกฤษของ ดิวเตอร์ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ โดยครูจะเป็นผู้ควบคุมการสอนและทดสอบความเข้าใจของ นักเรียน หากต้องการจะให้สอนซ้ำในช่วงใด ก็สามารถทำได้ทันที ซึ่งจะเริ่มดำเนินการในโรงเรียน สุ่มมาตรฐานสากล โรงเรียนดีประจำอำเภอและลงไปสู่โรงเรียนดีประจำตำบล และ 5.4.4) การอบรม ภาษาอังกฤษให้กับครู เพื่อให้เป็นครูยุคใหม่ สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษและใช้ ICT ได้ ซึ่งในยุคปัจจุบันระบบการศึกษาต้องรองรับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและครูจะต้องรู้เท่าทัน เทคโนโลยีด้วยและจากการเตรียมความพร้อมของกระทรวงศึกษาดังกล่าว เชื่อว่าใน ปี พ.ศ.2558 นักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน มีศักยภาพในการติดต่อสื่อสาร การดำเนินชีวิตและมีทักษะในการทำงานร่วมกัน เพื่อความเป็นประชาคมอาเซียนต่อไป (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 ก, หน้า 2-3)

คุณลักษณะเด็กไทยสู่สังคมอาเซียน

การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน เป็นเรื่องที่ได้รับนิยมนิยมในการจัดการศึกษา ทุกระดับควรตระหนักถึงเรื่องดังกล่าว ต้องเตรียมนักเรียน ซึ่งเป็นผู้จะต้องเผชิญกับการดำเนินชีวิต

ในสังคมประชาคมอาเซียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นไป การจัดการศึกษาต้องมุ่งเน้นคุณลักษณะ 3 ด้านหลักของเด็กไทยที่จะก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ดังต่อไปนี้

1. ด้านความรู้ ในเรื่องคุณลักษณะของผู้เรียน แบ่งเป็น การมีความรู้เกี่ยวกับประเทศอาเซียน 1.1) ด้านการเมือง ได้แก่ ระบบการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สิทธิเด็ก/สิทธิมนุษยชน กฎหมายระหว่างประเทศ ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่สามารถวิเคราะห์เกี่ยวกับระบบการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สิทธิมนุษยชน กฎหมายระหว่างประเทศในการเมือง 1.2.) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ระบบเงินตราของประเทศในกลุ่มอาเซียน ระบบเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิต แรงงาน การค้าเสรี ข้อตกลงทางการค้า ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่สามารถวิเคราะห์เกี่ยวกับระบบเงินตรา ระบบเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิตแรงงาน การค้าเสรี ข้อตกลงทางการค้า ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ 1.3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา การแต่งกาย สาธารณสุข สภาพทางภูมิศาสตร์ เอกลักษณ์ บุคคลสำคัญ ประวัติศาสตร์ ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่สามารถวิเคราะห์เกี่ยวกับชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา การแต่งกาย สาธารณสุขสภาพทางภูมิศาสตร์ เอกลักษณ์บุคคลสำคัญ ประวัติศาสตร์ และ 1.4) มีความรู้เกี่ยวกับอาเซียน ได้แก่ จุดกำเนิดอาเซียน ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่สามารถวิเคราะห์ความจำเป็นความสำคัญของกฎบัตรอาเซียน 1.5) กฎบัตรอาเซียน ความหมาย ความสำคัญ สาระสำคัญ ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่สามารถวิเคราะห์เป้าหมายและหลักการ อัตลักษณ์ สัญลักษณ์และกฎบัตรอาเซียน ประชาคมอาเซียน ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

2. ด้านทักษะ/ กระบวนการ ในเรื่อง คุณลักษณะของผู้เรียน ประกอบด้วย 2.1) ทักษะพื้นฐาน เช่น 2.1.1) สื่อสารได้อย่างน้อย 2 ภาษา (ภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศในอาเซียน อีกอย่างน้อย 1 ภาษา) ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่สามารถสื่อสารได้อย่างน้อย 2 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษและ/ หรือภาษาของประเทศในอาเซียนอีกอย่างน้อย 1 ภาษา 2.1.2) มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์ ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้รูปแบบ สร้างสรรค์งาน นำเสนอ เผยแพร่ แลกเปลี่ยนผลงานในระดับอาเซียน 2.1.3) มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่มีความสามารถแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี และ 2.1.4) มีความสามารถในการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่สามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น 2.2) ทักษะพลเมือง/ ความรับผิดชอบทางสังคม 2.2.1) เคารพและยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่ให้ความสนใจ

ยอมรับและเห็นประโยชน์ในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และร้อยละของนักเรียนที่เคารพในความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม 2.2.2) ภาวะผู้นำ ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมอาชีวศึกษาและมีผลงานปรากฏ และ 2.2.3) เห็นปัญหาสังคมและลงมือทำเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่สามารถเสนอปัญหาสังคม เสนอทางเลือกในการแก้ปัญหาได้ 2.3) ทักษะการเรียนรู้และพัฒนาคน 2.3.1) เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน (สิทธิเด็ก/ สิทธิมนุษยชน) ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่ยอมรับและปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเท่าเทียมกันและตระหนักในคุณค่าของมนุษย์ 2.3.2) มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางสังคมและวัฒนธรรม 2.3.3) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีวิธีคิดอย่างถูกต้อง ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่สามารถจำแนกแยกแยะเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สามารถแสดงออกได้อย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล และ 2.3.4) มีความสามารถในการจัดการ/ ควบคุมตนเอง ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่สามารถควบคุมตนเอง ยึดหยุ่น ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ และ

3. ด้านเจตคติในเรื่อง คุณลักษณะของผู้เรียน แบ่งออกเป็น 3.1) มีความภูมิใจในความเป็นไทย/ ความเป็นอาเซียน ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้นและรู้คุณค่าของความเป็นไทยและความเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน 3.2) ร่วมกันรับผิดชอบต่อประชาคมอาเซียน ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่แสดงความเอื้ออาทรแบ่งปัน คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสมาชิกในประเทศอาเซียน 3.3) มีความตระหนักในความเป็นอาเซียน ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่ยอมรับเห็นประโยชน์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวกับอาเซียน 3.4) มีวิถีชีวิตประชาธิปไตย ยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล สันติวิธี สันติธรรม ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะธรรม ปัญญาธรรม สามัคคีธรรม และปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอและร้อยละของนักเรียนที่สามารถแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี/ สันติธรรมเป็นประจำสม่ำเสมอ 3.5) ยอมรับความแตกต่างในการนับถือศาสนา ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่ยอมรับความแตกต่างในการนับถือศาสนา และ 3.6) ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตัวชี้วัดระดับมัธยมศึกษา ร้อยละของนักเรียนที่ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 ก, หน้า 4)

แนวทางการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญ มีความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนและเตรียมเข้าสู่การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

ประเทศสมาชิกในอาเซียน โดยสถานศึกษาสามารถดำเนินการวางแผนในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวควรพิจารณาให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความถนัดของผู้เรียน ตลอดจนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ปัจจุบันของประเทศสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศ ดังนั้น โรงเรียนสามารถเลือกจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามบริบทของโรงเรียน ตามแนวทาง/ ลักษณะการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนรู้สอดคล้องในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้อาเซียน โดยการสอดคล้องได้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เริ่มจากการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน นำมาจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
2. การจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้เป็นการนำสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกันในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการ โดยใช้กลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่งเป็นแกน
3. การจัดการเรียนรู้โดยการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้เป็นการจัดการเรียนรู้ในเรื่องที่เป็นความต้องการของท้องถิ่นหรือจุดเน้นของสถานศึกษา โดยกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่เรียกว่า “ผลการเรียนรู้” แล้วนำมาเขียนคำอธิบายรายวิชาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และเขียนแผนการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้จัดการเรียนรู้
4. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร/ พัฒนาผู้เรียน เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักเกี่ยวกับเรื่องอาเซียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างหลากหลายตามบริบทของแต่ละโรงเรียน เช่น การจัดค่ายอาเซียน จัดกิจกรรมวันอาเซียน กิจกรรมมูมอาเซียน ชุมมูมอาเซียน กิจกรรมวิถีอาเซียน กิจกรรมสัปดาห์อาเซียน ฯลฯ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 ก)

แนวทางการบริหารจัดการสู่ประชาคมอาเซียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการสู่ประชาคมอาเซียน ไว้ดังนี้ วิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ. 2020 ได้กำหนดให้อาเซียนมีวิสัยทัศน์สู่ภายนอก มีสันติสุข มีการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันของการเป็นหุ้นส่วนในบรรยากาศประชาธิปไตย มีการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน มีการรวมตัวทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดในสังคมที่เอื้ออาทร อันระลึกลึถึงสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นทางประวัติศาสตร์ ตระหนักถึงความสำคัญทางมรดกทางวัฒนธรรมที่มีร่วมกัน

และเชื่อมโยงกันในอัตลักษณ์ของภูมิภาค ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวจะบรรลุความสำเร็จได้นั้น การศึกษาเป็นกลไกสำคัญยิ่ง เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการสร้างอาเซียนสู่การเป็นประชาคมที่มีความมั่นคงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ เพื่อสร้างอนาคตที่รุ่งเรืองของอาเซียน ดังนั้นการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการวางแผน อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง สอดคล้องนโยบายที่เกี่ยวข้อง การกำหนดบทบาทภารกิจที่ชัดเจน ครอบคลุม ผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับ จะนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนในโอกาสต่อไป จะต้องประกอบด้วยบทบาทหน้าที่และตัวชี้วัดคุณภาพของครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดังต่อไปนี้

บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอน เพื่อเตรียมพร้อมรับประชาคมอาเซียน โดยที่ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ ดังต่อไปนี้ 1) ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน 2) เสริมสร้าง ศักยภาพตนเองด้วยการศึกษา ทบทวน ทำความเข้าใจคุณลักษณะของเด็กไทยในประชาคมอาเซียน อันเป็นภาพความสำเร็จของการดำเนินงาน 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเนื้อหา อาเซียนศึกษากับตัวชี้วัดในรายกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อกำหนดโครงสร้างรายวิชาและหรือจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แบบบูรณาการตามความเหมาะสม 4) ออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้น กระบวนการให้เกิดแก่ผู้เรียน เช่นทักษะพื้นฐาน ทักษะความเป็นพลเมือง/ความรับผิดชอบ ทักษะ การเรียนรู้และพัฒนาตน เป็นต้น 5) จัดหา/ผลิตสื่อ นวัตกรรม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ สู่ประชาคมอาเซียน โดยมี ICT เป็นเครื่องมือสำคัญ 6) มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ สู่ประชาคมอาเซียน (ชมรม หุมนุ่ม) นิทรรศการเกี่ยวกับอาเซียน ฯลฯ 7) วัดและประเมินผลตาม สภาพจริงด้วยเครื่องมือ และวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับบรรณาธิกรณรายกลุ่มสาระการเรียนรู้ และวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ และ 8) แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เกี่ยวข้องในหลาย ๆ ลักษณะ ตามเวลาและโอกาสที่เหมาะสม

ตัวชี้วัดคุณภาพครูผู้สอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดตัวชี้วัดคุณภาพครูผู้สอน ดังนี้

- 1) ครูผู้สอนมีความรู้เกี่ยวกับอาเซียน (กฎบัตรอาเซียน ประชาคมอาเซียน ปัญหา สัญลักษณ์ ฯลฯ)
- 2) ครูสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร 3) ครูใช้หนังสือ ตำราเรียนและสื่อที่เป็น ภาษาต่างประเทศในการจัดการเรียนรู้ 4) ครูใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ICT) ในการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและการเผยแพร่ผลงานทั้งระบบออนไลน์ (Online) และออฟไลน์ (Offline)
- 5) ครูใช้เทคนิคและวิธีสอนที่หลากหลายโดยเน้นกิจกรรมหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้

6) ครูสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน และ 7) ครูใช้การวิจัย สื่อ นวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้ 1) เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง 2) ดำเนินการให้โรงเรียนมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ 3) มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาวิชาการ หลักสูตร นวัตกรรมและกระบวนการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน 4) ส่งเสริมการจัดบรรยากาศของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้อาเซียนศึกษาและสนับสนุนให้มีทั้งในและนอกสถานศึกษา 5) ส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะของเด็กไทยในประชาคมอาเซียน 6) ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการปลูกฝังความเป็นชาติไทย มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตที่เป็นตัวตนของคนไทย 7) มีการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานด้วยวิธีการและรูปแบบที่หลากหลายอย่างเป็นมิตร 8) มีการวิเคราะห์ สรุปผลการดำเนินงานทุกด้านและรายงานผู้เกี่ยวข้องอย่างเป็นปัจจุบันและต่อเนื่อง และ 9) ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดพลังขับเคลื่อนการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนอย่างมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน

ตัวชี้วัดคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดตัวชี้วัดคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ 1) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน 2) ผู้บริหารมีศักยภาพและความสามารถในการบริหารจัดการ 3) ผู้บริหารมีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและทักษะในการใช้ ICT 4) ผู้บริหารมีความสามารถในการประสานภาคีเครือข่ายเพื่อความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน เช่น โรงเรียน องค์กรเอกชน หน่วยงานราชการ ฯลฯ 5) ผู้บริหารมีความสามารถในการนิเทศ ติดตามผลการดำเนินงาน และ 6) ผู้บริหารมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารกับภาคีเครือข่ายในกลุ่มประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน

บทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดบทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาว่าจะต้องมีดังต่อไปนี้ 1) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 2) ประชุมคณะกรรมการ เพื่อสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน 3) ส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงานของสถานศึกษา 4) วางแผน ดำเนินการพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา 5) ส่งเสริม ประสานงานให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงผลงานที่ประสบผลสำเร็จ 6) นิเทศ กำกับ ติดตาม พร้อมรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบและ 7) ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานอย่างเป็นปัจจุบัน

ด้วยวิธีการและรูปแบบที่หลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 ข)

กล่าวโดยสรุป แนวทางการดำเนินงานในการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน จะต้องดำเนินการ 5 ประการดังนี้ 1) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในสาระและรายละเอียดของกฎบัตรอาเซียน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในความเป็นมา ความสำคัญและทิศทางของความร่วมมือที่จะเกิดขึ้นในภูมิภาคในอนาคตอันใกล้ที่ถูกต้อง 2) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและเพิ่มพูนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษซึ่งถูกกำหนดในข้อตกลงเบื้องต้นให้ใช้เป็นภาษาอาเซียนให้แก่คนไทยในทุกระดับ 3) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาของประเทศเพื่อนบ้านอย่างน้อย 1 ประเทศ 4) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน และการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจอันดีในเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความแตกต่างทางวัฒนธรรมและลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นของชาติในภูมิภาคที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน และ 5) การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมด้านอื่น ๆ เพื่อรองรับผลอันเนื่องมาจากความร่วมมือในเสาหลักต่าง ๆ เมื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการศึกษาตามปฏิญญาอาเซียนด้านการศึกษาของประเทศไทย 5 ประการดังนี้ 1) การเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาเซียน 2) การพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษาและประชาชนให้มีทักษะที่เหมาะสมเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคม 3) การพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนหมุนเวียนของนักศึกษาและครู อาจารย์ ในอาเซียน 4) การเตรียมความพร้อมเพื่อเปิดเสรีทางการศึกษาในอาเซียน เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และ 5) พัฒนาเยาวชนเพื่อเป็นทรัพยากรสำคัญในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน และจากการเตรียมความพร้อมของกระทรวงศึกษาดังกล่าว เชื่อว่าในปี พ.ศ. 2558 นักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน มีศักยภาพในการติดต่อสื่อสาร การดำเนินชีวิตและมีทักษะในการทำงานร่วมกันเพื่อความเป็นประชาคมอาเซียนต่อไป เพื่อเป็นการเตรียมนักเรียนให้มีความพร้อมต่อการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะหลัก 3 ด้าน เช่น ด้านความรู้ ด้านทักษะ/ กระบวนการ และด้านเจตคติ จึงจำเป็นต้องดำเนินการตามแนวทาง/ ลักษณะการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน 4 ประการ ดังนี้ 1) การจัดการเรียนรู้สอดแทรกในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2) การจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนรู้โดยการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติม และ 4) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร/ พัฒนาผู้เรียน ในขณะที่ครูผู้สอน จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้ 1) ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน 2) เสริมสร้างศักยภาพตนเองด้วยการศึกษา ทบทวน ทำความเข้าใจคุณลักษณะของเด็กไทยในประชาคมอาเซียน 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์

ของเนื้อหา อาเซียนศึกษากับตัวชี้วัดในรายกลุ่มสาระการเรียนรู้ 4) ออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นกระบวนการให้เกิดแก่ผู้เรียน 5) จัดหา/ผลิตสื่อ นวัตกรรม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน 6) มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน 7) วัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยเครื่องมือ และวิธีการที่หลากหลาย และ 8) แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เกี่ยวข้องในหลาย ๆ ลักษณะตามเวลาและโอกาสที่เหมาะสม โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้ 1) เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง

2) ดำเนินการให้โรงเรียนมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ 3) มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาวิชาการ หลักสูตร นวัตกรรมและกระบวนการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน 4) ส่งเสริมการจัดบรรยากาศของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้อาเซียนศึกษา 5) ส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะของเด็กไทยในประชาคมอาเซียน 6) ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการปลูกฝังความเป็นชาติไทย มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตที่เป็นตัวตนของคนไทย 7) มีการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงาน ด้วยวิธีการและรูปแบบที่หลากหลายอย่างเป็นมิตร 8) มีการวิเคราะห์ สรุปผลการดำเนินงานทุกด้าน และรายงานผู้เกี่ยวข้องอย่างเป็นปัจจุบันและต่อเนื่อง และ 9) ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดพลังขับเคลื่อนการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนอย่างมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน): สมศ.

ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก ๆ 5 ปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ซึ่งหลักการสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 หมวด 3 ที่ได้ระบุว่าให้การประกันคุณภาพภายนอกคำนึงถึงจุดมุ่งหมายและหลักการดังต่อไปนี้ 1) เพื่อให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) ยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรมและโปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงและมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ 3) สร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมายและหลักการการศึกษาของชาติ โดยให้มีเอกภาพเชิงนโยบาย ซึ่งสถานศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพของสถานศึกษาและผู้เรียน 4) ส่งเสริม สนับสนุนและร่วมมือกับสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา 5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพและพัฒนากิจการการศึกษาของรัฐ เอกชน องค์การปกครอง

ส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น และ 6) คำนึงถึงความเป็นอิสระ เสรีภาพทางวิชาการ เอกสิทธิ์ ปรชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา

นอกจากนี้ กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 กำหนดให้ สมศ. ทำการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาแต่ละแห่งตามมาตรฐาน การศึกษาของชาติ 4 มาตรฐานและครอบคลุมหลักเกณฑ์เรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. มาตรฐานที่ว่าด้วยผลการจัดการศึกษาในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” การประเมินคุณภาพภายนอกครอบคลุม ประเมินมาตรฐานนี้ด้วย ตัวบ่งชี้พื้นฐาน ซึ่งเป็น ตัวบ่งชี้ที่ประเมินภายใต้ภารกิจของสถานศึกษา โดยกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินบนพื้นฐาน ที่ทุกสถานศึกษาต้องมีและปฏิบัติได้ ซึ่งสามารถชี้ผลลัพธ์และผลกระทบ ได้ดีและมีความเชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพภายใน เป็นการพัฒนามาจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกและ รอบสอง ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งหมายถึง ผู้เรียน ที่มีน้ำหนัก ส่วนสูงและสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ รวมทั้งรู้จักดูแลตนเองให้มีความปลอดภัย และผู้เรียนมีสุขภาพจิตดี 2) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ซึ่งหมายถึง ผู้เรียนที่เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นนักเรียนที่ดีของโรงเรียนและเป็นคนดีของสังคม 3) ผู้เรียนมีความใฝ่รู้และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งหมายถึง ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้จากการอ่าน การใช้เทคโนโลยี สารสนเทศในการเรียนรู้และผู้เรียนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงร่วมกับผู้อื่น ทั้งในและนอกสถานศึกษา 4) ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น ซึ่งหมายถึง ผู้เรียนมีความสามารถด้านการคิด วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดเป็นระบบและสามารถปรับตัวเข้ากับสังคม และ 5) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งหมายถึง ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับดีและมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6 ตัวบ่งชี้เอกลักษณ์ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่ประเมินผลผลิตตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ ของการจัดตั้งสถานศึกษา รวมทั้งความสำเร็จตามจุดเน้น และจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ ของการจัดตั้งสถานศึกษา โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาและหน่วยงาน ต้นสังกัด ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ผลการพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา ซึ่งหมายถึง ผลลัพธ์หรือผลการดำเนินงานตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา ซึ่งกำหนดไว้เป็นข้อมูลเบื้องต้นและ

เป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด ที่กำหนดเป็นอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และ 2) ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อน เป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา ซึ่งหมายถึง ผลการดำเนินงานตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อน เป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากการดำเนินงานของสถานศึกษานั้น ๆ เช่น โรงเรียน ที่เน้นทางด้านวิทยาศาสตร์ กีฬา วิถีพุทธ สองภาษา เป็นต้น ตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม ซึ่งหมายถึง ตัวบ่งชี้ที่ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดแนวทางพัฒนา เพื่อร่วมกันชี้แนะ ป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมตามนโยบายของรัฐ ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนตาม กาลเวลาและปัญหาสังคมที่เปลี่ยนไป โดยมีเป้าหมายที่แสดงถึงความเป็นผู้ช่วยเหลือสังคมและ แก้ไขปัญหาสังคมของสถานศึกษา เช่น การปฏิรูปการศึกษา การส่งเสริมและสืบสาน โครงการ ตามพระราชดำริและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา การป้องกันสิ่งเสพติด การพร้อมรับการเป็นสมาชิกสังคมอาเซียน การอนุรักษ์พลังงาน การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม การป้องกันอุบัติเหตุ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง การสร้างสังคมสันติสุข และความ ประดอง ฯลฯ โดยสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดและหน่วยงานต้นสังกัดให้การรับรองการกำหนด ตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริมของสถานศึกษา ประกอบด้วย 1 ตัวบ่งชี้ คือ ผลการดำเนินการ โครงการ พิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา

2. มาตรฐานที่วัดด้วยการบริหารจัดการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ระบุว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษาทั้งทางด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและ การบริหารทั่วไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษาโดยตรง โดยหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนด ในกฎกระทรวง การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ประเมินมาตรฐานนี้ด้วย ตัวบ่งชี้พื้นฐาน 1 ตัวบ่งชี้ คือ ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งหมายถึง การบริหารจัดการสถานศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพ ยั่งยืนและต่อเนื่อง ตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม 1 ตัวบ่งชี้ คือ ผลการส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาเพื่อยกระดับมาตรฐาน รักษามาตรฐานและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ ที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งหมายถึงสถานศึกษามีการกำหนดมาตรการที่นำมา ปรับปรุงและพัฒนา เพื่อมุ่งไปสู่สถานศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด สมศ. และ/ หรือ หน่วยงานสนับสนุน เช่น สำนักงานงบประมาณ สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น

3. มาตรฐานที่ว่าด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 24 ระบุว่า “จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกสถานการณ์” การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ประเมินมาตรฐานนี้ด้วย ตัวบ่งชี้พื้นฐาน 1 ตัวบ่งชี้ คือ ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งหมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นถึงความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคลและจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

4. มาตรฐานที่ว่าด้วยการประกันคุณภาพภายใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 24 ระบุว่า “ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก” การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ประเมินมาตรฐานนี้ด้วยตัวบ่งชี้พื้นฐาน 1 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ ตัวบ่งชี้พื้นฐาน พัฒนาการของการประกันคุณภาพภายในโดยสถานศึกษาและต้นสังกัด ซึ่งหมายถึง การดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามกฎหมายที่วางไว้ด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ข้อที่ 14 ระบุว่า “กำหนดให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยการส่งเสริม สนับสนุนและกำดัดดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด

การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดตัวบ่งชี้จำนวน 12 ตัวบ่งชี้ ซึ่งครอบคลุมทั้ง 4 มาตรฐานตามที่กฎกระทรวงฯ กำหนด โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน เป็นตัวบ่งชี้ที่ประเมินภายใต้ภารกิจของสถานศึกษา โดยกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินบนพื้นฐานที่ทุกสถานศึกษาต้องมีและปฏิบัติได้ ซึ่งสามารถชี้ผลลัพธ์และผลกระทบได้ดี และมีความเชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพ

ภายใน ซึ่งเป็นการพัฒนามาจากรอบแรกและรอบสอง ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ที่ 1-8 2) กลุ่มตัวบ่งชี้
 อัตรลักษณ์ เป็นตัวบ่งชี้ที่ประเมินผลผลิตตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง
 สถานศึกษา รวมถึงความสำเร็จตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลกระทบต่อเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละ
 สถานศึกษา โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด
 ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ที่ 9-10 และ 3) กลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม คือ ตัวบ่งชี้ที่ประเมินผลการ
 ดำเนินงานของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดแนวทางพัฒนาเพื่อร่วมกันชี้แนะ ป้องกัน
 และแก้ไขปัญหาสังคม ตามนโยบายของรัฐ ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนตามกาลเวลาและปัญหาสังคม
 ที่เปลี่ยนไป โดยมีเป้าหมายที่แสดงถึงความเป็นผู้ช่วยเหลือสังคมและแก้ปัญหาสังคมของสถานศึกษา
 เช่น การปฏิรูปการศึกษา การส่งเสริมและสืบสาน โครงการตามพระราชดำริและหลักปรัชญา
 เศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา การป้องกันสิ่งเสพติด การพร้อมรับ
 การเป็นสมาชิกสังคมอาเซียน การอนุรักษ์พลังงาน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การป้องกันอุบัติเหตุ
 การแก้ปัญหาคความขัดแย้ง การสร้างสังคมสันติสุขและความปรองดอง ฯลฯ โดยสถานศึกษาเป็น
 ผู้กำหนดและหน่วยงานต้นสังกัดให้การรับรองการกำหนดตัวบ่งชี้ มาตรการส่งเสริมของสถานศึกษา
 ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ที่ 11 ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลกระทบต่อเป็นเอกลักษณ์ของ
 สถานศึกษา ซึ่งหมายถึง ผลการดำเนินงานตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลกระทบต่อเป็นเอกลักษณ์ของ
 สถานศึกษา ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากการดำเนินงานของสถานศึกษานั้น ๆ เช่น โรงเรียนที่เน้นทางด้าน
 วิทยาศาสตร์ กีฬา วิถีพุทธ สองภาษา เป็นต้น และ ตัวบ่งชี้ที่ 12 ผลการส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษา
 เพื่อยกระดับมาตรฐาน รักษามาตรฐานและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูป
 การศึกษา ซึ่งหมายถึงสถานศึกษามีการกำหนดมาตรการที่นำมาปรับปรุงและพัฒนา เพื่อมุ่งไปสู่
 สถานศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด สมศ. และ/
 หรือ หน่วยงานสนับสนุน เช่น สำนักงานประมาณ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและ
 สังคม (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2554)

กล่าวโดยสรุป หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน): สมศ. เพื่อให้
 สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม หมวด 6
 กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 หมวด 3
 กำหนดให้ สมศ. ทำการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาแต่ละแห่งตามมาตรฐานการศึกษา
 ของชาติ 4 มาตรฐานและครอบคลุมหลักเกณฑ์เรื่องต่าง ๆ ดังนี้ 4 มาตรฐานและ 3 กลุ่มตัวบ่งชี้
 ดังนี้ 1) มาตรฐานที่วัดด้วยผลการจัดการศึกษาในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา 2) มาตรฐาน
 ที่วัดด้วยการบริหารจัดการศึกษา 3) มาตรฐานที่วัดด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน

เป็นสำคัญ และ 4) มาตรฐานที่ว่าด้วยการประกันคุณภาพภายใน และ 3 กลุ่มตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน 2) กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ และ 3) กลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม

หลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักในการบริหารสถานศึกษาและถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา มีนักการศึกษาให้ความหมายไว้นานาทัศนะ เช่น รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2550 ก, หน้า 30) ได้ให้ความหมายถึง การบริหารงานวิชาการไว้ว่า เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลให้ดีขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน สมาน อัสวภูมิ (2551, หน้า 270) การบริหารงานวิชาการ หมายถึงการบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน ให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพและให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 22) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการกิจกรรมทุกชนิดทุกประเภทที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการบริหารสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ไปหล่อเลี้ยงหัวใจ การบริหารจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของงานวิชาการที่สามารถทำให้งานวิชาการเกิดพลวัต (Academic Affairs Dynamic) อยู่ตลอดเวลา ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและคุณภาพของการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดไป

สรุปได้ว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของผู้บริหารสถานศึกษา โดยหมายรวมถึง การดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับจัดกระบวนการการเรียนรู้อย่างครบถ้วน สมบูรณ์และเหมาะสม ลักษณะของผู้เรียน เพื่อให้กับผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด

หลักการบริหารงานวิชาการ

หลักการบริหารงานวิชาการเป็นแนวคิดเพื่อนำไปปฏิบัติเพื่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องมีหลักการที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาคุณภาพ (Quality Management) เป็นการบริหารงานเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ องค์ประกอบของคุณภาพที่เป็นตัวชี้วัดคือผลผลิตและกระบวนการเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคลากรและผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจ พัฒนาศักยภาพ เป็นที่ยอมรับของสังคมในระดับสากลมากขึ้น โดยอาศัยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ

2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการบริหารได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอตลอดเวลา โดยทุกคนในหน่วยงานมีส่วนร่วมเสนอแนะปรับปรุง

และพัฒนา หลักการมีส่วนร่วมต้องการให้ทุกคนได้ร่วมกันทำงาน ซึ่งลักษณะของงานวิชาการต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย อาจดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการวิชาการ ซึ่งจะมีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพได้มากขึ้น การมีส่วนร่วมต้องเริ่มจาก การร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมประเมินผล

3. หลักการ 3 องค์ประกอบ (3-Es) ได้แก่ 3.1) หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ เป็นไปตามขั้นตอนและกระบวนการ มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ในขณะที่ดำเนินการก็สามารถปรับปรุงแก้ไขได้มีประสิทธิภาพเน้นไปที่กระบวนการ (Process) การใช้กลยุทธ์และเทคนิควิธีต่าง ๆ ที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์มากที่สุด 3.2) หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ได้ผลผลิต (Outputs) ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ มีทักษะเพิ่มขึ้น รวมทั้งการคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับ อย่างไรก็ตามมักใช้คำสองคำนี้ควบคู่กัน คือ มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล 3.3) หลักประหยัด (Economy) หมายถึง การใช้เวลาน้อย การลงทุนน้อย การใช้กำลังหรือแรงงานน้อย โดยไม่ต้องเพิ่มทรัพยากรทางการบริหาร แต่ได้ผลผลิตตามที่คาดหวัง ดังนั้น การลงทุนในทางวิชาการจึงต้องคำนึงถึงความประหยัดด้วยเช่นเดียวกัน ผู้บริหารจะใช้กลวิธีอย่างไรในการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพโดยอาศัยความประหยัดบุคลากร งบประมาณ วัสดุและเทคโนโลยี และใช้เวลาน้อยอีกด้วย

4. หลักความเป็นวิชาการ หมายถึง ลักษณะที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระของวิชาการ ได้แก่ หลักการพัฒนาหลักสูตร หลักการเรียนรู้ หลักการสอน หลักการวัดผลประเมินผล หลักการนิเทศ การศึกษาและหลักการวิจัย เป็นต้น หลักการต่าง ๆ เหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญ ก่อให้เกิดลักษณะความเป็นวิชาการที่ต้องอาศัยองค์ความรู้เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2554, หน้า 43) ว่าการบริหารวิชาการ ต้องยึดหลักความคุ้มค่า คือการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม รมรณรงค์ให้บุคลากรมีความประหยัด ใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

สรุปว่าในการบริหารงานวิชาการจะต้องมีหลักการและวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหาร ดังนั้นในหลักการเบื้องต้นของการบริหารจึงต้องมีข้อความชัดเจนในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมและมุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

2. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้

3. มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการ หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้น ทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

4. มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัด และพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

ตามแนวคิดของรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2550 ก, หน้า 30) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ ตามกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ คลอบคลุมใน 4 ด้าน คือ หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลและการรับเข้าศึกษาต่อ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขปรับปรุง ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และแผนการศึกษาชาติ จะมีขอบข่ายดังต่อไปนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอน ผลการเรียนรู้ 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การแนะแนวการศึกษา 9) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 10) การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการ แก่ชุมชน 11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาหรือองค์กรอื่น และ 12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษา ส่วนสมาน อัสวภูมิ (2551, หน้า 271) ได้จัดแบ่งขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ ออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การจัดการเรียนการสอน 4) การนิเทศและพัฒนาการเรียนการสอน และ 5) การประเมินผลงานวิชาการ คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 6) ได้แบ่งขอบข่าย การบริหารงานวิชาการตามกฎกระทรวงและระเบียบที่คณะกรรมการเขตพื้นที่กำหนด ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การแนะแนว การศึกษา 9) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 10) การส่งเสริมความรู้ด้าน วิชาการแก่ชุมชน 11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น และ 12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

ที่จัดการศึกษา ในมุมมองของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ได้จัดแบ่งขอบข่ายของงานวิชาการ ออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีรายละเอียดของงานดังนี้
 - 1.1) แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่ การจัดขั้นตอนและเวลาในการทำงาน 1.2) โครงการสอน เป็นการจดยละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร และ 1.3) บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอน ในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้าและยึดโครงการสอนเป็นหลัก
2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดีและสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้
 - 2.1) การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา 2.2) การจัดชั้นเรียน เป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่ รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในห้องเรียน 2.3) การจัดครูเข้าสอน การจัดครูเข้าสอนต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษาและความพร้อมของบุคลากร รวมถึงการเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน 2.4) การจัดแบบเรียน โดยปรกศสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จะใช้แบบเรียนที่กระทรวงกำหนด นอกจากนั้นครูอาจใช้หนังสืออื่นเป็นหนังสือประกอบหรือจากเอกสารที่ครูจัดทำขึ้นและ 2.5) การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวหน้าวิทยาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ ความก้าวหน้าของสังคม ธุรกิจอุตสาหกรรมเป็นต้น และ 2.6) การฝึกงาน จุดมุ่งหมายของการฝึกงาน เป็นการให้นักเรียนนักศึกษา รู้จักนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง ทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียนได้เห็นปัญหาที่แท้จริงในสาขาวิชา และอาชีพนั้น เพื่อให้โอกาสผู้เรียนได้เตรียมตัวที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตจริงต่อไป
3. การบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและการส่งเสริมการจัดหลักสูตรและโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพได้แก่งานต่าง ๆ ดังนี้
 - 3.1) การจัดสื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษานักเรียนนักศึกษา เน้นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน 3.2) การจัดห้องสมุด เป็นที่รวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิทยาการให้นักเรียนนักศึกษาได้ศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติม 3.3) การนิเทศการสอน เป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนและ 3.4) การวัดผลประเมินผล กระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2554,